

SVRAB

Co je svrab?

- Svrab je velmi nakažlivé kožní onemocnění. Je rozšířeno po celém světě, kde postihuje všechny věkové skupiny lidské populace.
- Šíří se hlavně v kolektivech, kde žijí lidé v těsném kontaktu /v rodinách, jeslích, internátech, domovech důchodců, nemocnicích, sociálních ústavech/.
- Nejčastější cesta přenosu je mezi sexuálními partnery
- Imunitně oslabení jedinci mohou být k nákaze náchylnější.

Co víme o původci svrabu?

- Původcem svrabu je mikroskopický, maximálně 0,5mm velký roztoč, který se jmenuje zákožka svrabová (*Sarcoptes scabiei*). Oplozené samičky lezou po kůži člověka, během několika minut se do ní zavrtávají a ve spodních vrstvách kůže si razí chodbičky, ve kterých každý den kladou 1 až 2 vajíčka. Z nich se líhnou larvy a nymfy, které žijí na povrchu lidského těla.
- Za 18 až 23 dnů se z vývojových stadií vyvinou nové samičky, které se po kopulaci se samečkem opět zavrtávají do kůže buď původního hostitele nebo se mohou přenést během těsného kontaktu /spaní v posteli s nemocnou osobou nebo po nemocné osobě, půjčování oděvů od nemocného, manipulace s lůžkovým prádlem nemocných, ošetřování nemocných apod./ na dalšího člověka.

Jak je to se svrabem u dětí?

- Děti bývají nakaženy méně často než dospělí, ale protože jsou citlivější, probíhá u nich toto kožní onemocnění rychleji a intenzivněji.
- Typická místa působení zákožek tak, jak je známe u dospělých, se u dětí nalézají pouze asi v 10%. Zákožky u dětí si naopak vrtají chodbičky spíše na dlaních, ploskách nohou, obličejí a zádech.
- Nákaza může být provázena zduřením lymfatických uzlin v podpaží.

Jaké jsou zdroje nákazy?

- Člověk se může nakazit těsným a opakovaným dlouhodobým kontaktem s nakaženou osobou. Přenáší se z kůže na kůži, čím delší je kontakt čím více je osoba postižená, tím větší je pravděpodobnost nákazy.
- Pravděpodobnost přenosu svrabu krátkým stiskem ruky s nemocným, polibkem či při tanci je nízká.
- Častým faktorem přenosu nákazy /zejména pro zdravotnický personál/ může být ložní či osobní prádlo používané infikovanou osobou, nebo v rodině používané společně s nemocnou osobou /ručníky/.
- Svrchní oděv, čalouněné potahy či koberce nehrají v přenosu nákazy vážnější roli.
- Riziko přenosu svrabu ve společných ubytovnách, noclehárnách a zařízeních, kde se střídá velké množství lidí v rychlém sledu bez dostatečné možnosti úklidu a důsledné výměny ložního prádla, je vysoké.

Existují ještě jiné formy svrabu?

- U lidí s oslabenou imunitou, starých, nemocných a zanedbaných se může vyvinout zvláštní forma svrabu, charakterizovaná velkými krustami a strupyna obličeji a rukou, které však nesvrbí. V nich může být až milion zákožek.
- U velmi čistotných lidí jsou, díky častému mytí, papuly /pupínky/ojedinělé, takže se snadno přehlédnou. Takový člověk však může být zdrojem nákazy pro okolí.
- Nákaza vyvolává alergickou reakci, která se může projevit zduřením lymfatických uzlin. Uzliny velikosti hrachu mohou přetrvávat i několik měsíců po léčbě.

Mohu se nakazit svrabem od zvířat?

- Mnoho druhů doma chovaných zvířat může trpět svrabem. Zvířecí zákožky však nejsou totožné s těmi, které parazitují na člověku. Při těsném kontaktu a při velké nákaze zvířete mohou člověku způsobit podráždění kůže, ale nemohou se u něj trvale usadit a množit se v něm.
- Ihned po odléčení zvířete mizí potíže i u člověka.
- Na zvířatech parazituje i řada jiných roztočů, které vyvolávají u člověka alergické reakce. U lidí, kteří prodělali svrab, mohou být tyto reakce bouřlivější.

Jak se provádí diagnostika svrabu?

- Zkušený kožní lékař pozná svrab podle typických chodbiček a papul.
- Někdy se provádí laboratorní diagnostika, při které se seškrabem odebírají malé vzorky kůže z míst, kde sídlí zákožky, pod mikroskopem se prohlížejí a zjišťuje přítomnost roztočů, vývojových stadií nebo jejich trusu. Velmi záleží na pečlivé volbě a

vytipování odběrového místa. Účinnost této metody však nikdy není stoprocentní a tak ani negativní výsledek nevylučuje možnost nákazy.

- Proto je standardní metoda diagnostiky svrabu založena na 5 kritériích

1. pocity svědění u pacienta v typickou dobu /večer po ulehnutí, při zahřátí organismu/
2. objektivní kožní nález
3. pozitivní epidemiologická anamnéza /současný výskyt klinických příznaků i u ostatních členů rodiny či kolektivu/
4. laboratorní průkaz původce onemocnění
5. vymizení klinických příznaků po specifické terapii

Jak dlouho žijí zákožky?

- Délka života jedné zákožky je až 5 týdnů a za tu dobu stačí naklást 40-50 vajíček.
- Během několika měsíců se v příznivých podmínkách na lidském těle může vyvinout z jedné zákožky až několik set jedinců.
- Mimo lidské tělo zákožky vydrží ve vlhkém prostředí jen asi dva dny.
- Vysoká teplota /při žehlení prádla/ zákožky i jejich vývojová stádia ničí, stejně jako teploty pod bodem mrazu nebo UV záření

Jak se mohu chránit proti nákaze svrabem?

- Dodržovat zásady osobní hygieny
- Vyvarovat se těsnému kontaktu s neznámými osobami
- Vyhnout se přespávání v cizím ložním prádle
- Vybírat si ověřená ubytovací zařízení

Jak se chovat v případě, že je důvodné podezření z nákazy nebo se nákaza vyskytuje v blízkém okolí?

- Navštívit neprodleně kožního lékaře, který nákazu potvrdí nebo vyloučí
- Osobní prádlo, ručníky a ložní prádlo vyprat a vyvařit nebo alespoň důkladně přežehlit žehličkou nastavenou na nejvyšší teplotu
- Věci, které nelze vystavovat vysoké teplotě, uložit do igelitového pytle, vystříkat vhodným insekticidním prostředkem dle pokynů výrobce a pevně na několik hodin uzavřít /PIF PAF, Biolit P 2000, Fast PL, Peripel 55/.
- Postele důkladně vyluxovat, matrace rozložit, vystříkat insekticidním prostředkem, nechat vyschnout na slunci
- Uvědomit si, že nákaza může vzniknout i z jedné zákožky.

Jak se léčit?

- Diagnózu svrabu i jeho léčbu stanoví kožní lékař

- K léčbě svrabu se používají masti a krémy s obsahem látek, které zákožky zničí. Tyto přípravky je však nutno aplikovat na celé tělo, od krku dolů. Přípravek musí působit na roztoče kontaktně. V místě, kde mast není nanesena, mohou zákožky přežívat.
- Léčebnou kúru doporučují lékaři obvykle během víkendu, kdy je nemocnému doporučeno se nemýt. Kúru je nutno podstoupit opakovaně, jednorázová aplikace nestačí. Po každé kúře je nutno všechno prádlo opět vyvařit a teprve nyní se vykoupat a převléci do čistého prádla.
- Dle pokynů lékaře je nanejvýš vhodné současně léčit všechny osoby v těsném kontaktu s nakaženým a rodinné příslušníky, i když nemají dosud klinické obtíže.
- když jsou zákožky zničeny a nové chodbičky si nevrstí, klinické příznaky mohou přetrvávat i několik týdnů po ukončení léčby.